

<https://helda.helsinki.fi>

Kirja-arvio: Uusi luokkataistelu: Terrorismin ja pakolaisuuden
pöydelliset syyt (Slavoj Žižek)

Ojala, Markus Mikael

2017-06-05

Ojala, M M 2017, ' Kirja-arvio: Uusi luokkataistelu: Terrorismin ja pakolaisuuden todelliset
pöydelliset syyt (Slavoj Žižek) ', Agricolan kirja-arvostelut . <
<http://agricola.utu.fi/julkaisut/kirja-arvostelut/index.php?id=4080> >

<http://hdl.handle.net/10138/193274>

submittedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Alkuperäinen julkaisu Suomen historiaverkko Agricolassa 5.6.2017:
<http://agricola.utu.fi/julkaisut/kirja-arvostelut/index.php?id=4080>

Provosoivasti Euroopan pakolaiskysymyksestä

5.6.2017 Markus Ojala <markus.ojala@helsinki.fi> VTM, Helsingin yliopisto
Žižek, Slavoj: *Uusi luokkataistelu: Terrorismin ja pakolaisuuden todelliset syyt (Der neue Klassenkampf)*. Kääntänyt Miika Luoto. Into Kustannus, 2017. 109 sivua. ISBN 978-952-264-738-2.

Slovenialaisen filosofijulkkis **Slavoj Žižekin** tuore teos osuu kotimaisessa pakolaiskeskustelussa hyvään rakoon. Akuutein kriisitunnelma on laantunut, mutta samalla on lisääntynyt yleinen ymmärrys siitä, että globaalin pakolaisuuden ja siirtolaisuuden kasvu ennennäkemättömiin mittasuhteisiin on tekemässä laillisen ja lainsuojattoman maahanmuuton kasvusta pysyvän ilmiön myös Suomessa. Innon kustantamassa ja **Miika Luodon** suomentamassa pamfletissa *Uusi luokkataistelu: Terrorismin ja pakolaisuuden todelliset syyt* Žižek tarjoaa vastauksia siihen, miten tähän pitäisi eettisesti ja poliittisesti suhtautua. Kirjan pääasiallisena innoituksena on Eurooppaan suuntautuneen pakolaisuuden ja siirtolaisuuden nopea kasvu vuosina 2014-2016. Alaotsikossa mainittua terrorismia Žižek sen sijaan käsittelee vain ohimennen.

Žižek osallistuu Euroopan suureen pakolaiskeskusteluun tapansa mukaisesti poliittisesta korrektiudesta välittämättä ja kaikkia osapuolia arvostellen. Kirja on ladattu provokatorisilla väittämillä, joiden yhtenä tarkoituksena lienee pitää lukijan kiinnostusta yllä. Kirjan alussa Žižek esimerkiksi julistaa avoimia rajoja vaativat vasemmistoliberaalit kaikkein ”tekopyhimmiksi” pakolaiskeskustelun osapuoliksi (s. 12). Pian tämän perään hän vakuuttaa, ettei ”oman elämäntapamme puolustaminen” ole rasistista (s. 19). Žižek ei siis suinkaan silittele vasemmistoliberaaleja myötäkarvaan, ja monessa kohdin hänen ajatuksensa muistuttavat erehdyttävästi kulttuurikonservatiivien järkeilyjä. Kuvaavasti kirjaa onkin jo ehditty kommentoida suopein sanankääntein muun muassa maahanmuuttovastaisella Oikea Media -vastamediasivustolla.

Kirja koostuu pitkälti aiempien tekstien uudelleenkierrätyksestä. Žižek esittelee toistuvasti muutamasta saksalaislehtiin kirjoittamastaan artikkelista poimittuja argumentteja ja ylipäätään viittaa pääosin itseensä. Provokatorinen tyyli ja lyhyisiin lukuihin jaettu kokonaisuus saavat kirjan muistuttamaan erehdyttävästi sarjaa erillisiä mutta temaattisesti toisiinsa kytkeytyviä blogikirjoituksia. Kuin konsanaan verkkokirjoittelussa, Žižek välttää pidempiä historiallis-teoreettisia harharetkiä ja turvautuu sen sijaan pikaisiin historiallisiin analogioihin, populaarikulttuuriviittauksiin ja suosikkiteoreettikojensa lainauksiin.

Pakolaisuutta kirja tarkastelee asiaankuuluvasti globaalissa kontekstissa. Käsittely ei kuitenkaan ole erityisen johdonmukaista, ja Žižekin poukkoilevassa argumentoinnissa on erotettavissa ainakin kolme vaihtoehtoista analyttistä kehikkoa. Kukin tuottaa varsin erisuuntaisia tulkintoja ja johtopäätöksiä siirtolaisuuden syistä ja ratkaisumahdollisuuksista.

Ensimmäisenä avautuu jo kirjan kolmannella sivulla **Peter Sloterdijkilta** lainattu ajatus kapitalistisen maailman ”sisätilasta”. Tämän mukaan maailma on jakaantunut 1,5 miljardiin

”globalisaatiovoittajaan” ja ”ulossuljettuihin”, jotka muodostavat maailman köyhän enemmistön. Sisätilaan ilmaantuneet pakolaiset ovat tästä näkökulmasta muistutus eurooppalaisille siitä, miten näiden hyvinvointi perustuu toisten väkivaltaiselle ulossulkemiselle. Tästä samasta systeemisestä näkökulmasta globaali siirtolaisuus on väistämätön nykykapitalismiin kytkeytyvä ilmiö, vapautettujen pääomaliikkeiden looginen vastinpari ja niiden tuottaman eriarvoistumiskehityksen inhimillinen seuraus. Ja vaikka yritystä ei puutu, länsimaiden hallitukset pystyvät viime kädessä sääntelemään moderneja kansainvaelluksia yhtä heikosti kuin ne ovat kyenneet kollektiivisesti puuttumaan ylikansallisiin markkinavoimiin.

Kirjan toinen ja kiistanalaisempi tulkintakehys aukeaa katkelmissa, joissa Žižek kommentoi viimeaikaiseen, pääosin muslimienemmistöisistä maista länsimaihin suuntautuneeseen pakolaisuuteen kytkeytyviä kulttuurisia kysymyksiä. Juuri näissä kohdissa konservatiiviselle monikulttuurisuuskritiikille ominainen puheenparsi kaikuu erityisen vahvasti. Asettaessaan vastakkain muslimipakolaiset maallistuneiden ja liberaalien länsimaalaisten kanssa Žižek ei millään tavoin pyri ottamaan kriittistä etäisyyttä huntingtonilaiseen sivilisaatioiden törmäysteisiin ja siihen keskeisesti kuuluvaan kulttuurien essentialisointiin. Päinvastoin, Žižek korostaa näissä kohdissa pakolaiskriisiä kulttuurisen erilaisuuden ongelmana; siis sitä, että muslimimaista tulevien maahanmuuttajien ”käsitykset ovat yhteen sovittamattomia länsieurooppalaisten ihmisoikeuskäsitysten kanssa” (s. 90).

Tästä näkökulmasta vasemmistoliberaalien pyrkimys edistää avoimuutta, suvaitsevaisuutta, solidaarisuutta ja pakolaisten integraatiota on paitsi riittämätön myös väistämättä omaan mahdottomuuteensa kaatuva toimintatapa. Rajojen avaaminen kun vain voimistaa maahanmuuttovastaisten kapinaa, ja suvaitsevaisuus rohkaisee pakolaisia vaatimaan yhä uusia tapoja huomioida heidän erilaisia tapojaan. Solidaarisuus taas tuottaa pelkkää alistavaa, pakolaisten oman toimijuuden kieltävää surkuttelua. Myös pakolaisten kotouttamispyrkimysten mielekkyyttä on syytä epäillä: entä jos pakolaiset eivät itse halua integroitua?

Žižekin ansioksi on kuitenkin luettava, että toisin kuin konservatiivisilla ja nationalistisilla ryhmillä, hänen analyysinsä ei pysähdy tähän. Žižekin tavoitteet ovatkin muualla kuin maahanmuuton kieltämisessä ja sosiaalisten ongelmien säilyttämisessä pakolaisten niskaan. Sen sijaan universaalien ihmisyyden kiistäminen ja kulttuuristen erojen korostaminen toimivat strategiana, jolla Žižek pyrkii suurempaan päämäärään.

Tämä päämäärä avautuu lopulta kirjan kolmannessa tulkintakehyksessä, joka tiivistyy asetelmaan ”globaali kapitalismi vastaan sen sortamat”. Kyse on siis jo kirjan otsikossa julistettavasta luokkataistelun näkökulmasta. Tästä näkökulmasta sekä pakolaisuus ja vastentahtoinen siirtolaisuus että näistä seuraavat ongelmat lähtö- ja kohdemaissa ovat voitettavissa ainoastaan, mikäli kapitalismin riistämä ”väki” ryhtyy yhteiseen luokkakamppailuun yli kulttuuristen, sivilisaationaalisten ja kansallisvaltion rajojen. Globaali luokkakamppailu ei perustu kulttuurierojen kiistämiseen (juuri siksi Žižek sanoutuu irti vasemmistoliberaalien vaalimasta humanin myötätunnon vaateesta) vaan ymmärrykseen, että luokkataistelu itsessään läpäisee kaikki muut eroihin perustuvat kamppailut.

Kapitalismikriittinen poliittisen talouden näkökulma ei välttämättä ole akateemisesti erityisen omaperäinen, mutta se on erittäin tervetullut lisä Euroopassa käytävään julkiseen keskusteluun pakolaisuudesta. Tämän lisäksi Žižekissä viehättää poliittisen korrektiuden vastustaminen ja rohkeus esittää vaaralliseksi leimattuja ajatuksia. Tämä auttaa lukijaa

tunnistamaan aiempaa paremmin, missä hyväksytyn argumentoinnin rajat julkisessa keskustelussa menevät.

Žižekin lukeminen onkin raikastava kokemus, ja se muistuttaa, miten älyllisesti köyhää tiukkaan rajatusta julkisesta keskustelusta helposti muotoutuu. Esittämällä provosoivia argumentteja Žižek pakottaa lukijan pois mukavuusalueelta ja miettimään maahanmuuttokiistoissa kytiviä syviä kulttuurisia kysymyksiä ja poliittisia ongelmia. Samalla kirja osoittaa, miten heikosti Suomessa käyty pakolaiskeskustelu on toistaiseksi onnistunut nostamaan pintaan keskeisiä pakolaisuuteen liittyviä poliittisia kysymyksiä.